

siae unitatem. Et ut sciamus quis poenitentiam agat et suscipiat verbum vitae, levate in caelum dextras in signum catholicae unitatis. » Factum est ergo, ut

levantibus omnibus dextras in caelum cum exultatione, ipse sermone finem imponeret. Et nos quoque epistolam terminemus (122). Valet.

LIBER SEPTIMUS

Excerptus ex libro cui titulus : *Exordium magnum Cisterciense*, distinct. 1, 2, 4, 6.

1196 CAPUT PRIMUM

De apparitione monachi defuncti et revelatione salvandorum e Clara-Valle, Bernardo facta.

1. Postquam, divina largiente gratia, vinea Domini sabaoth, Cisterciensis videlicet ecclesia, propagines suas emittere coepit, fundatis jam domibus de Firmitate, et de Pontiniaco, tertio loco in nomine sanctae et individuae Trinitatis, ab incarnatione Domini millesimo centesimo quinto decimo fundata est domus Clarae-Vallis, cui etiam beatae memoriae dominus Stephanus Cisterciensis abbas beatissimum patrem nostrum Bernardum primum ordinavit abbatem : de cujus admirabili conversatione, singulari sanctitate, speciali signorum atque virtutum prerogativa, liber licet Vitae plenius edisserat, tamen aliqua, quae illic praetermissa sunt, ad memoriam tanti Viri simul et ad aedificationem legentium scribere congruum puto, ne in hoc libello, qui de viris virtutum euditor, splendidissimam columnam, cui universitas Ordinis nostri innititur, sub silentio transisse videamur.

2. Accidit aliquando in Clara-Valle, dum Missa in conventu celebraretur, eodem venerabili Patre praesente, ut, lecto Evangelio, sacerdotis manibus lavandis aqua per negligentiam deesset; quae cum aliquantulum diutius expectaretur, conventus interim versis vultibus ad Orientem stabat. Cumque Pater sanctus in stallo suo inter gradum presbyterii staret, monachus quidam ante paucos dies defunctus ei visibiliter apparuit; et stans contra eum, caput quasi redarguendo movere coepit; quem Famulus Dei videns, agnovit, et quare caput contra se agitaret, quaesivit. Cui ille : « O si sciretis quantos et quales socios haberetis in caelis ! profecto caveretis vobis ab omni negligentia. » Quod verbum Sanctus gratanter audiens respondit : « Verene putas quod omnes qui in hoc monasterio sunt fratres, salvabuntur ? » « Etiam, inquit, salvabuntur. Et non solum ipsi, sed et omnes qui in Ordine nostro (123) obedientes et humiliter fuerint conversati, salvabuntur. » Recordatus vero pius Pater eundem fratris, quem pro negligentia et duritia cordis sui frequentius corripere oportebat, et ob hoc super eo multum contristabatur, subtulit dicens :

(122) In apographo not. 120 citato additur : *Apud Sanctum Anthonium sanavit puellam cujus brachium totum aridum erat.*

B « Nunquid de salute fratris illius certi aliquid nosti ? » Respondit : « Nec ipsi deerit misericordia Dei. » Quo audito Vir Domini vehementer gravisus est, et tanto alacrius cum fratribus suis propter verba labiorum Domini custodiebat vias duras, quanto certius spem mercedis aeternae sinu suo repositam tenebat.

CAPUT II.

De quodam fratre defuncto, orationibus et Missarum oblationibus e purgatorii penis liberato.

3. Defunctus est quadam vice Conversus quidam in Clara-Valle. Cumque concurrentibus fratribus commendationis officium ex more fieret, monachus quidam senior, magnae religionis vir, audivit turbas daemnonum per catervas suas incedentium, cum magno strepitu vociferatione 1197 clamare, et dicere : « Eia bene, eia modo bene ! solummodo de hac mala valle unam animam in nostrae sortis partem acquisivimus. » Cum vero idem senior, qui haec audierat, per noctis quietem sopori membra dedisset, frater defunctus ei in visu apparuit tristi et lugubri vultu, dicens ad eum : « Quia audisti heri daemones de meis suppliciis exsultantes, veni et vide, quam terribili tormento Dei omnipotentis justo iudicio traditus sum. » Et duxit eum ad puteum quemdam magnae latitudinis et horrendae profunditatis, et dixit ei : « Ecce in hunc puteum frequenter a daemone mittor, quorum tanta est crudelitas, ut si optio daretur, mallet centies ab hominibus, quam semel a daemone hic immergi. »

D 4. Mane autem facto, dum quae audierat et viderat praefatus senior beato patri Bernardo retulisset, licet ipse quoque per spiritum ea cognovisset, ingemuit, et ait : « Scio quia nisi gravis causa existeret, nunquam daemones talem ausum praesumpsisent. » Itaque capitulum fratrum ingressus, coram omnibus calamitatem fratris defuncti exposuit : dehinc salubri exhortatione singulorum conscientias conveniens, monebat ut cautius in via sanctae religionis ambularent ; multam esse malitiam daemoneum erga omnes Christianos, tamen praecipue contra monasticae religionis professores, affirmans. Post haec fratris animae in suppliciis constitutae subvenire eos attentius monens, psalmis et orationibus

(123) Eandem sententiam Bernardo tribuit Herbertus in lib. I, cap. 11.

Missarum quoque celebrationibus iram Domini placare hortatur, si forte pius Pater pulsatus precibus eorum per salutaris hostiae immolationem, tyrannicam daemnonum superbiam debellare, et ab eorum nequitia fratris animam dignaretur liberare. Quod cum fratres devotissime facerent, paucis evolutis diebus idem frater defunctus supradicto seniori iterato apparuit, hilaritate vultus statum suum melioratum esse significans. Querente vero sene, quomodo se haberet, respondit : « Deo gratias, bene. » Rursus requisitus, quomodo liberatus esset, ait : « Veni et vide. » Et continuo introduxit eum in oratorium ejusdem loci, ubi ad singula altaria sacerdotes stabant, hostiae immolationem summa devotione celebrantes. « Ecce, inquit, haec sunt arma gratiae Dei, quibus ereptus sum : haec est virtus misericordiae Dei, quae invincibilis permanet, haec est Hostia illa singularis, quae totius peccata mundi tollit. Et vere dico tibi, quod his armis gratiae Dei, huic virtuti misericordiae Dei, huic hostiae salutaris, non est quidquam resistere valeat, nisi cor quod impenitens. » Evigilans autem senex, de liberatione animae fratris oppido gavisus est : modum quoque visionis ejusdem caeteris fratribus exponens, tanto eos devotiores ad immolationem hostiae salutaris reddidit, quanto certius ejus efficaciam in fratris ereptione meruerant experiri.

CAPUT III.

De visione beato Bernardo oblata, quae diversa in choro psallentium merita ipsi representabat.

5. Intererat aliquando nocturnis vigiliis Pater sanctus, ea puritate et devotione qua solebat, Deo tantum nota et sibi. Cumque morosa psalmodiae modulatio vigilias protelaret, aperuit Dominus oculos ejus : et ecce respiciens vidit singulos Angelos juxta singulos monachos stantes, et quod quisque eorum psallebat, in schedulis more notariorum, tam diligenter excipientes, ut nec minimam syllabam, quantumcunque negligenter prolatam, omitterent. Scribebant vero diverso modo. Nam quidam eorum scribebant auro, alii argento, nonnulli atramento, aliqui etiam aqua, quidam vero penitus nihil scribebant. Spiritus autem qui haec revelabat intelligentiam quoque diversitatis scripturae cordi ejus inspirabat. Qui enim auro scribebant, ferventissimum in Dei servitio studium et absolutam cordis intentionem, in his quae psallebantur, significabant. Qui autem argento, minorem quidem fervorem, puram tamen psallentium devotionem declarabant. Qui vero atramento, continuum quorundam bonae voluntatis usum in psalmodia, licet non cum multa devotione, notabant. Sed qui aqua scribebant, exprimebant eos qui somnolentia seu pigritia 1198 pressi, vel variis cogitationibus a se abducti, videntur quidem aliquid sonare, sed cor eorum longius abstractum, non concordat voci. Et, o mira Dei clementia ! sicut enim nullum malum impunitum, ita nullum bonum, quantumcunque modicum, quantumcunque negligenter factum, erit irremuneratum. Caeterum illi qui nil scribebant, la-

mentabilem quorundam duritiam cordis redarguebant, qui oblii professionis suae, timoris Dei immores, aut lethali somno prona se voluntate immergant, aut certe vigilantes clauso ore, vanis et noxiis cogitationibus, non ex infirmitate, sed ex voluntaria intentione occupantur, et in conspectu Domini contra legis praecipuum apparere vacui non pertimescunt. Pater itaque sanctus qui haec videbat, recordatus sententiae illius, quoniam omnes administratorii spiritus sunt, in ministerium missi propter eos qui haereditatem capiunt salutis (Hebr. I, 14), sicut proficientium congratulabatur fervori, sic paterno pietatis affectu deficientiam miserabatur tepiditati.

CAPUT IV.

De divinis hymnis pie et devote canendis, et quam id gratum angelis.

6. Celebrabantur aliquando solemnes vigiliae, et Vir Domini cum caeteris fratribus aderat. Cumque hymnus, « Te Deum laudamus, » cantaretur, vidit sanctos Angelos multa claritate fulgentes, miram etiam vultus alacritate devotos, qui utrumque chororum percurrentes, modo hunc, modo illum excitabant; cantantibus aderant, et quasi congratulantes astabant, et ut divinus ille hymnus cum devotione percantaretur, modis omnibus elaborare satagebant. Intellexit ergo Vir sanctus, hymnum illum vere esse familiarem ipsis, quos tanta instantia videbat operam dare, quatenus a fratribus ad honorem Dei cum fervore devotionis cantaretur. Cuidam etiam fratri spirituali videre concessum est, quod ab ore incipientis flamma magni splendoris erumpebat, et sursum conscendebat.

CAPUT V.

De pusillanimitate Fratrum, notabili verbo ad fiduciam divinae misericordiae per beatum Bernardum erecta.

7. Loquente aliquando verbum Dei fratribus beato Bernardo, cum vehementer vitia corripere, terroremque tremendi iudicii Dei mentibus inculceret, sensit in spiritu quosdam de sedentibus graviter in conscientia suis turbari, et fere in barathrum desperationis prolabi. Tunc vero spiritu fraternae charitatis totus flammescens, mirantibus omnibus qui aderant, in haec verba prorupit : « Quid est quod in conscientia vestris turbamini, fratres mei ? Ut quid enormitatem, et innumeratam criminum vestrorum sic intuemini, ut inexhausta viscera miserationum Domini obliviscamini ? In veritate dico vobis, quod si filius ille perditionis Judas, qui vendidit et tradidit Dominum, in hac Christi schola sederet, et huic Ordini incorporatus esset, per poenitentiam veniam consequeretur. » Audito itaque tam magnifico consolationis verbo, non solum illi qui praepusillanimitate spiritus jam fere desperabant, sed et omnes qui aderant, in spem divinae gratiae respirantes Dominum glorificabant.

CAPUT VI.

De monacho quodam veritatem sacramenti Corporis et Sanguinis Christi negante, sed cura Bernardi mirabiliter ad fidem perducto.

8. Quidam monachus hujus sancti Patris, per fallacias dæmonum, et per proprii sensus simplicitatem, in tantam cordis inopiam devenerat, ut diceret panem et vinum aqua mistum, quæ proponuntur in altari, nequaquam transubstantiari posse in verum corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi. Quapropter vivifica Sacramenta, tanquam nihil profutura sibi, sumere despiciebat. Notatus denique a fratribus, quod Sacramentis **1199** altaris non participaret, convenitur secreto a senioribus suis. Requisitus causam non negat: dicit Sacramentis se nequaquam fidem adhibere. Quibus docentibus et monentibus, dum non acquiesceret, nec sanctarum Scripturarum testimoniis in medium prolatis crederet, ad venerabilem Abbatem res delata est. Cumque vocatus venisset, et Abbas sanctus secundum datam sibi sapientiam infidelitatem illius confutaret, ille respondit: « Ego nullis assertionibus ad hoc potero induci, ut panem et vinum, quæ in altari proponuntur, credam verum esse corpus et sanguinem Christi; et propterea scio me in infernum descensurum (124). »

9. Quod audiens Vir Dei, sicuti semper rebus in arcto positis mirabilem solebat auctoritatem ostendere, dixit: « Quid? monachus meus in infernum descendet? Absit! Si tu fidem non habes, per virtutem obedientiæ præcipio tibi, vade, communica fide mea (125). » O pium Patrem! o vere sapientem medicum animarum, per unctionem gratiæ decentem se de omnibus qualiter infirmantium tentationibus mederi deberet! Non dixit, « Fuge, hæretice; vade, damnate; recede, perditæ: » sed confidenter dixit, « Vade, communica fide mea: » credens in dubitanter, parvulum filium suum, quem sacri desiderii vulva parturiebat, donec Christus in eo formaretur, sicut nequaquam a visceribus charitatis suæ, sic nec a fundamento fidei suæ alienum existere. Constrictus itaque virtute obedientiæ monachus, penitus sine fide, ut sibi videbatur, ad altare accessit: communicavit, sanctique Patris merito confestim illuminatus, fidem Sacramentorum recepit; quam etiam intemeratam usque ad diem mortis suæ conservavit.

CAPUT VII.

De crucifixo Bernardum amplexante.

10. Dominus Menardus abbas de Moris, quod est monasterium vicinum Claræ-Valli, vir religiosus, mirabilem quandam rem, quasi de alio, retulit familiaribus suis, quam tamen sibimet evenisse putamus; ita dicens: « Notus est mihi monachus, qui beatum Bernardum abbatem aliquando reperit in

(124) Vide haud absimile factum apud Herbertum, lib. III, cap. 26.

(125) Erat ergo involuntaria tentatio, nam alias Bernardus laus factum Malachiæ erga quemdam

ecclesia solum orantem. Qui cum prostratus esset ante altare, apparebat ei quædam crux cum suo crucifixo super pavementum, posita coram illo, quam idem vir beatissimus devotissime adorabat, ac deosculabatur. Porro ipsa majestas, separatis brachiis a cornibus crucis, videbatur eundem Dei famulum amplecti, atque astriungere sibi: quod cum monachus ille aliquandiu cerneret, præ nimia admiratione stupidus hærebat, et quasi extra se erat. Tandem vero metuens ne Patrem suum sanctum offenderet, si eum, veluti secretorum suorum exploratorem, ita sibi de proximo imminere conspiceret, silenter abscessit, intelligens nimirum ac sciens de illo homine sancto, quod vere supra hominem esset tota ipsius oratio, atque conversatio. »

CAPUT VIII.

De beneficio seu gratia quadam epileptico divinitus impetrata.

11. Exiit aliquando Pater sanctus ad visitandum fratres suos metentes in agro. Sed quoniam infirmus erat, et pedes ire non poterat, perrexit asello. Porro monachus quidam cum eo tunc ambulans, atque asinum minans, cum ab olim pateretur caducum morbum, subito coram eo in ipso itinere corruit, et cepit ab eadem epilepsia graviter torqueri: quo viso Vir sanctus condoluit ei; unde et deprecatus est Dominum pro eo, ut passio illa non apprehenderet amplius improvisum. Igitur ex eodem tempore usque in diem mortis suæ, per viginti et eo amplius annos, quibus postea supervixit, datum est ei quod antea non habebat, quodque cæteris epilepticis vix contingit. Quoties enim ex eodem morbo cadere debebat; passionem ipsam per aliquantum temporis spatium **1200** præsentiebat, ita ut opportune posset lecto decumbere, et repentini casus elisionem jugiter præcavere. Et quidem Pater sanctus, qui hoc ei munus a Domino impetravit credimus quia perfectam ei sanitatem obtinere potuisset, si hoc salutis animæ expedire cognovisset. Sed quia homo ille gravis moribus ad portandum, et duri admodum cordis erat, cui salvando et virga correctionis et baculus consolationis semper necessaria videbantur, concessum est ei misericorditer, ut subitanei casus periculum præsciendo jugiter declinaret, et salutiferi morbi stimulo non careret.

CAPUT IX.

De quodam moribundo ex mandato beati Bernardi mortem differente.

12. Quidam de fratribus Claræ-Vallis, cum esset positus in extremis, ingressus est ad eum visitandum beatus Bernardus post Completorium; et videns hominem morti proximum, jamjamque migraturum, dixit ad eum. « Nosti, charissime frater, quod conventus noster modo fatigatus est labore; et jam post modicum habet ad vigiliis surgere: quod presbyterum in simili errore contumacem, qui erroris tandem in morbo extremo poenitens « Confessus reatum absolvitur, petit Viaticum. »

si te interim obdormiente oporteat illum suam interrumpere dormitionem, nimis vexabitur, et prægrandes vigiliis minus solemniter exsequetur. Ut ergo bene tibi sit, et æternaliter vivas in terra viventium, ad quam ingrederis possidendam, in nomine Domini nostri Jesu Christi præcipio tibi, quatenus usque ad horam divini officii expectes nos. » Cui æger respondit: « Faciam, domine, libenter, ut imperasti, si tamen voto meo tuis precibus suffrageris. » Abiit itaque abbas sanctus cum silentio in dormitorium: et illic qui extremum fere anhelitum trahebat, non obiit ante terminum constitutum. Mox itaque ut signum ad vigiliis pulsari cepit, pulsata est etiam tabula, et ille decessit. Quod non modo de isto fratre, sed etiam de pluribus aliis pluries accidit, ut ad nutum et voluntatem beatissimi Patris eorum finis protelaretur.

CAPUT X.

De fratre magis rei familiaris, quam fraternæ charitatis studioso, et in pœnam extra Claram-Vallem mortuo.

13. Cum audisset aliquando Vir Domini, quemdam de filiis suis spiritualibus, virum bonum et religiosum, missum ab eo in Normanniam, desperata ibidem ægritudine laborantem, decrevit mittere et reducere eum ad se, ut devotus frater in nidulo suo moreretur, et desiderata sibi sepultura non privaretur. Verumtamen unus de fratribus ejus carnalibus nomine Guido, nitebatur huic obviare consilio; quia cum esset unus ex provisoribus Claræ-Vallis, intendebat, ut credo, parcere sumptui et labori. Qui cum pertinaciter hujusmodi persuasioni insisteret, dixit ad eum beatus Bernardus: « Nunquid major cura est tibi de pecunia vel jumentis, quam de fratribus tuis? Quia ergo non vis ut fratres nostri nobiscum requiescant in valle ista, nec tu ipse requiesces in ea. » Et factum est ita: nam idem Guido, quamquam alias vir bonus et religiosus esset, tamen ut sermo Sancti impleteretur, non est consummatus in Clara-Valle; sed apud Pontinicum præventus ægritudine lecto decubuit, ibique disponente Deo terminum vitæ, et locum sepulturæ accepit.

CAPUT XI.

De sancto Bernardo, spiritu suis in Clara-Valle fratribus presente, etiam dum foris ageret.

14. Venerabilis pater Bernardus cum aliquando per annos tres moratus fuisset in urbe Roma atque in partibus Italiæ, pro sedando schismate Petri Leonis, in quo videlicet tempore eundem famulum suum Christus Dominus magnifice honestavit, tandem reversus Claram-Vallem, **1201** statim post factam orationem, capitulum fratrum intravit: et quia fatigatus ex itinere, diu loqui non poterat, brevem quidem sermonem, sed consolatione plenum protulit, ita dicens: « Benedictus Deus, qui vos dilectissimos fratres meos mihi reddidit, et me qualemcumque patrem vestrum vobis. Et ego qui-

dem, filioli, quamvis per hoc triennium visus fuerim longe remotus a vobis, non tamen puteris me semper absentem fuisse. Sciamus enim quod tribus vicibus interim reversus sum ad vos, visitans domum istam, officinasque perambulans, et semper exhilaratus et consolatus abscessi, videns unanimi- tatem atque instantiam vestram in proposito Ordinis vestri. »

15. Innumera sunt alia quæ iste famulus Dei dixit et fecit, in quibus manifeste apparebat eum prophetali gratia præditum, multoties ibi præsentem esse spiritu, ubi absens corpore videbatur; multaque abscondita et etiam longius posita Domino revelante cognoscere, quæ ipsum latere videbantur. Hæc autem significavit nobis dominus Gerardus, quondam abbas Longi-Pontis, qui unus ex antiquis senioribus Claræ-Vallis, dicta et facta sancti Patris rimari studiose satagebat. Ipso quoque referente audivimus, quod iste Dei Sanctus, dum in quodam monachorum capitulo Verbum Dei prædicaret, duo ex fratribus, qui aderant, viderunt eum in subsellio, in quo residebat, in aere suspensum, et quasi mensura unius pedis a terra sublevatum.

CAPUT XII.

De gratia beato Bernardo divinitus concessa, qua absens suorum necessitates noverat.

16. Iste fidelis et prudens dispensator annonæ Dominicæ quodam tempore pro causis Ecclesiæ solito diutius foris moratus fuerat. Siquidem pro pace faciendâ, pro schismate resarciendo, pro hæresibus confutandis, frequenter ex mandato summi Pontificis, licet invitissimus, exire cogebatur. Explicitis itaque causarum nexibus, pro quibus exierat, ad monasterium revertitur, et quam citius opportunitas datur cellam Novitiorum ingreditur; quatenus novelli et teneri filioli, quos lacte nutriebat, quanto diutius sacræ exhortationis ipsius dulcedine caruerant, tanto copiosius ab uberibus consolationis ejus reficerentur. Quaquaversum enim sanctus Pater exhibat, verbum Dei seminabat super omnes aquas: et vix unquam absque fenore spiritualis lucris redibat; implens cellam probationis multitudine Novitiorum, quorum numerus aliquando ad centum extendebatur, ita ut ad horas divini officii, Novitiis chororum replentibus, exceptis paucis senioribus, qui disciplinæ providebant, monachi foris stare cogerentur (126).

17. Cum ergo, sicut prædiximus, cellam Novitiorum intrasset, et in lingua sua illa placabili et edificatoria cunctos hilares, et ad observantiam sacri propositi ferventiores reddidisset, unum ex eis seorsum revocans dixit ad eum: « Fili charissime, unde tibi hæc tristitia, quæ intimos recessus cordis tui tam perniciose depascitur? » Novitio autem præ verecundia vix aliquid loqui audente, ait ille vere mitis et

(126) Septingentos apud Claram-Vallem monachos fuisse tum, cum Bernardus mortuus est, tradit Gaufridus supra, lib. v, num. 20.

humilis corde, qui se pastorem, et non mercenarium omnibus exhibere noverat : « Scio, fili dilectissime, scio quæ circa te aguntur ; et propterea paterno pietatis tibi compator affectu. In hac namque tanta mora absentiae meæ, cum desideratissima semper mihi fratrum meorum presentia corporali carere compulsus fuisset, et per Domini gratiam concessum mihi esset, ut quod corporaliter non poteram, spiritualiter supplerem ; rediens in spiritu singulas circuirem officinas, qualiter se fratres haberent, diligentius explorans, etiam ad cellam Novitiorum accessi : in qua cum universos in timore Dei exsultantes, et ad poenitentiae labores accinctos invenissem, te solum nimia tristitia deperire considerans, ingemui. Cumque blandiendo tibi te mihi astringere vellem, tu me aversatus, et faciem a me avertens, amarissime flebas, ita **1202** ut cuculla nostra lacrymis tuis infunderetur. » Hæc dicens Pater sanctus, et spiritualibus monitis aggressus captivum, mœrorem fugavit, et in spiritualis lætitiæ libertatem, jam pene tristitia absorptum revocavit.

18. Vere mirabilis Deus in sanctis suis : vere ineffabilis Deus, et ineffabilia opera ejus. Quid enim in hoc beatissimo Patre nostro magis admirer, nescio : an quod tantam et tam insolitam gratiam a Domino percipere non semel, sed pluries meruit : seu quod tam excellentem gratiam percipiens, non eam apud se servavit, teste conscientia ; sed nec paucis familiaribus suis eam revelavit, quod certe et ipsum sine periculo vix fieri posse videretur. Verum in publico conventu, sicut supra retulimus, coram universitate fratrum, eam sibi, collatam esse manifestavit, et tamen mentem adeo in timore Dei solidatam habuit, ut vanitatis spiritu nequaquam pulsari timeret. Invenitur etiam in Gestis (127) hujus beati Viri, quod adhuc in carne degens, Novitio cuidam in Clara-Valle graviter ægrotanti, cum multitudine monachorum in spiritu, apparuit prædicans ei quod quinta die foret moriturus ; et quod ipsa quinta die, sole jam ad occasum vergente, visitans eum jussit confidere, et nihil timere, sed recto protinus cursu pertingere ad Dominum Jesum Christum, et offerre ei humilem suæ Claræ-Vallensis familiæ salutationem. Ad quam vocem Novitius, qua potuit capitis inclinatione, et motu annuens labiorum, clausis oculis eadem hora obdormivit in Domino.

CAPUT XIII.

De vocatione plurimum clericorum Parisiensium ad religionem

19. Quadam præterea die cum vir Domini Bernardus, causa exigente Parisios adiisset [alias, Parisius adisset] rogata clericorum ingressus est de more scholasticorum. Quibus ostendens formam veræ philosophiæ, monebat eos attentius de mundi contemptu, et subeunda pro Christo Domino voluntaria paupertate. Explicito vero sermone, cum nemo ex eis converteretur, tristis egressus est, eo quod præter votum, et præter

(127) Quæ sint hæc Gesta, necdum nobis compertum. Consimile refertur ab Herberto in lib. II, cap. 40.

solitum id ei accidisset : veniensque ad domum cujusdam archidiaconi, qui eum ad hospitium suum traxerat, recessit in oratorium ibidem constitutum. Cumque cepisset orare in spiritu vehementi, validissima compunctione totus in lacrymas resolutus est ; ita ut gemitus et singultus, quos cohibere non poterat, foris audiri contingeret. Quo comperto præfatus archidiaconus a sociis ejus requirere cepit, quænam esset causa tanti mœroris. Respondens autem unus ex eis, vir religiosus, quodam abbas Fusiaci, nomine Rainaldus, qui secretorum Famuli Dei magis conscius erat, et ejus etiam relatu ista cognovimus, dixit ad eum : « Homo iste mirabilis, totus igne charitatis accensus, et totus in Deum absorptus, nihil aliud in mundo desiderat, nisi tantummodo, ut valeat errantes ad viam veritatis reducere, et eorum animos Christo acquirere : et quia modo verbum vitæ seminavit in scholis, et de conversatione clericorum (128) fructum verbi sui non recepit, Deum sibi putat iratum, cujus hodie in sua prædicatione non sensit respectum. Hinc ista procella gemituum ; hinc effusio lacrymarum : proinde hinc certissime spero, quod hodiernam sterilitatem crastinæ satisfactionis ubertas grandi fenore compensabit. »

20. Mane itaque facto cum scholas repetisset prædicator egregius, ad nutum Domini navem cogitationis duxit in altum, et sacræ Scripturæ retia laxavit in capturam. Finito vero sermone, plurimi ex eisdem clericis per manum illius sese Domino reddiderunt. Quos ille protinus de mundi periculo, tanquam de marinis fluctibus extractos, et vehiculis conductis impositos in salvatorium Claræ-Vallis inferre non distulit. Tandem egressus de civitate cum comitatu suo usque ad villam Sancti-Dionysii venit, ibique pernoctavit. Summo vero mane, cum eum recto itinere profecturum fratres illius æstimarent, **1203** dixit : « Redeundum est nobis omnibus Parisius, quia sunt adhuc ibi aliqui ex nostris, quos etiam oportet nos inde abducere, et jungere huic ovili dominico, ut fiat unus grex, et unus Pastor. » Cum ergo cœpissent introire civitatem, vidit clericos tres a longe in occursum ejus venientes, dixitque ad socios suos : « Expedivit nos Dominus ; jam in viam nostram proficiscemur. En isti sunt clerici, propter quos venimus. » Illi vero accedentes, cum eum adesse cognoscerent, gavisus sunt gaudio magno, et dixerunt : « O quam desideratus advenis, beatissime Pater, quia propositum nostrum erat adire te, et vix putabamus abeuntem consequi posse ! » Qui respondens, dixit ad illos : « Et ego noveram, dilectissimi ; propterea festinabam cum panibus occurrere fugientibus vobis. Gradiamur itaque simul, eroque per gratiam Dei ductor itineris vestri. » Adjunctis ergo cæteris supra nominatis, sicut sunt hominem sanctum adherentes ei, et sub disciplina magisterii ejus spirituales militiam exercentes cunctis diebus vitæ suæ.

(128) Sermo ille de Conversatione ad Clericos, exstat tomo II.

CAPUT XIV.

De mirabili dono prophetiæ in sancto Bernardo, et de prædictionibus ejus impletis.

21. Ad benedictionem hujus sancti patris Bernardi, quidam aliquando Novitii ejus veterem hominem cum actibus suis exuentes, novum qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis, induerunt ; de quibus Vir beatus in spiritu Dei loquens prædixit, omnes eos gratiam spiritualis dignitatis adepturos, nomen et officium abbatis sortituros. Cumque succedentibus annis, temporibus opportunis in singulis eorum verbum prophetiæ hujus effectui manciparetur, unus ex eis, nomine Petrus, quem in Suecia ad domum Novæ-Vallis Abbas sanctus direxerat, post obitum ipsius per annos quamplurimos, usque ad senectam, imo pene decrepitam ætatem absque hoc munere gratiæ vixit, eo quod simplicioris esset naturæ ; et ad tantum officium administrandum minus idoneus existimaretur. Sed quid ? nunquid vel in extremis finibus mundi latens, vel graviore ætatis incommoda sustinens, omnipotentiam sancti Spiritus effugere potuit, quominus impleretur de eo, quod per os prophetæ sui Bernardi idem Spiritus tanto ante prædixerat ?

22. Denique per tanti temporis spatium, cum jam fere in oblivionem venisset, quod de hoc columbinæ simplicitatis homine Pater sanctus prædixerat, accidit ut fratres de quadam domo Novæ-Vallis, in insula, quæ Gotlandia dicitur, sita, destituti pastore, secundum generalem consuetudinem Ordinis ad matrem suam recurrerent, quatenus per providentiam et sollicitudinem patris abbatis domui ipsorum dignus dispensator constitueretur. Et volente Domino, sine cujus nutu nec folium arboris, nec unus passerum in terram cadit ; tam patri abbati, quam cæteris, qui electioni intererant, placuit, ut prædictum senem in hanc partem sollicitudinis assumerent, qui tanto fiducialius de pietate Dei sanctissimique Patris sui meritis confideret, quanto humilior de sua insufficientia diffideret. Quod ubi factum est, et verbum quod olim Sanctus prædixerat, ad memoriam revocatum, ubique divulgatum est ; mirati sunt omnes qui audierunt, dicentes promotionem tam senis et simplicis hominis ad hoc tantum divina dispensatione fuisse provisam, ne ex omnibus, quæ per spiritum prophetiæ locutus est Homo Dei, unum saltem iota vel unus apex incassum prolata viderentur.

CAPUT XV.

De latrone a crucis supplicio per sanctum Bernardum liberato, sed cruci religiose deinceps addicto.

23. Contigit aliquando, eundem Dei famulum pro quibusdam negotiis adire comitem Theobaldum. **1204** Cum appropinquaret oppido, ubi ille tunc erat, obviam habuit turbam hominum copiosam, qui jubente Comite latronem quemdam facinorosum atque famosum ad supplicium pertrahabant. Quo

(129) Hinc non immerito infert Manricus ad annum 1146, cap. 3, tunc temporis jam morem fuisse, ut Novitii in veste non sæculari, quod Regula præ-

PATROL. CLXXXV.

viso clementissimus Pater apprehendens manu sua eorum, quo erat miser astrictus, ait tortoribus ejus : « Dimitte mihi sicarium istum : ego enim volo manibus meis suspendere eum. » Audiens autem Comes adventum Hominis Dei, festinavit illico occurrere ei : miro namque devotionis affectu semper eum dilexit, atque eum honoravit. Cumque videret funem in manu ejus, quo latronem post se trahebat, exhorruit vehementer, et dixit : « Heu, venerabilis pater, quid est quod facere voluisti ? ut quid enim furciferum istum millies condemnatum a porta inferi revocasti ? nunquid eum salvum facere poteris, quia jam totus diabolus factus est ? Desperata est penitus correptio illius, nec unquam bene facere poterit, nisi moriendo. Sine ergo domine pater ; sine perditionis hominem perditum iri, quoniam de pestifera vita ejus multorum vita periclitatur. »

24. Respondens autem Pater sanctus dixit : « Scio quidem, virorum optime, scio hunc latronem esse sceleratissimum, omniumque tormentorum acerbitate dignissimum. Non me ergo existimes hujusmodi peccatorem impunitum velle relinquere ; quin potius cogito ipsum tortoribus tradere, et dignam ex eo capere ultionem, quæ utique tanto dignior erit, quanto diuturnior. Tu illum decreveras brevi supplicio et momentaneo interitu consummari : sed ego eum faciam diuturno cruciatu, et morte longissime mori. Tu furcis appensum per unum, aut per plurimos dies mortuum in patibulo manere permitteres : ego crucifixum per annos plurimos faciam in pœnis jugiter vivere et pendere. » Quo audito Princeps christianissimus siluit, nec ausus est ultra contradicere sermonibus Sancti. Protinus ergo benignissimus Pater exuta tunica sua, ex ea induit captivum suum, et attonsa coma capitis ejus (129) sociavit illum ovili dominico, de lupo faciens agnum, de latrone conversum. Qui veniens cum eo ad Claram-Vallem, factus est deinceps obediens usque ad mortem, pulchre nominis sui etymologiam exprimens in constantia propositi sui : Constantius enim vocabatur. Itaque triginta, nisi fallor, et eo amplius annos in ordine supervivens, migravit ad Dominum, qui eum per merita beatissimi Patris nostri a duplici morte, corporis videlicet et animæ, misericorditer eripere dignatus est.

CAPUT XVI.

Qua reverenti sanctus Bernardus susceptus est Mediolani.

25. Domino Rainaldo, cujus supra mentionem fecimus, indicante cognovimus, quod famulus Dei Bernardus, cum venisset aliquando Mediolanum pro reconciliando schismate Petri Leonis, cum tanta exultatione universorum susceptus est, ut tota civitas fere per unam leucam rueret in occursum ejus. Multi vero eorum per quatuor aut quinque miliaria processerunt. Ita denique sibi in ipso compit, et Bernardus tradit epistola 1, sed religiosa induerentur, tunicæ et cappæ addita tonsura.